

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СОЛТАНОВ Натік Натікович

**Управління фінансовими ресурсами підприємства / Management
of financial resources of the enterprise**

Спеціальність: 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійна програма: Фінанси

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи Фвнм-21
Н. Н. Солтанов

ВІННИЦЯ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства.....	6
1.2. Теоретико-організаційні основи управління фінансовими ресурсами підприємства.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	23
2.1. Фінансово-економічна характеристика ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».....	23
2.2. Аналіз прибутковості підприємства як важливого джерела фінансових ресурсів.....	33
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	39
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання ефективність функціонування будь-якого підприємства значною мірою визначається обсягами фінансових ресурсів, якими воно розпоряджається, а також рівнем організації їх управління. Рациональне формування структури фінансових ресурсів і забезпечення їх достатньої кількості сприяє підвищенню економічної результативності, посиленню конкурентоспроможності, зміцненню потенціалу до подальшого розвитку та задоволенню економічних інтересів як самого підприємства, так і його ділових партнерів.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах економічної нестабільності, коли значна частина суб'єктів господарювання змушена залучати додаткові фінансові джерела та шукати нові підходи до стабілізації фінансового стану. За таких обставин вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами виступає одним із основних чинників не лише забезпечення поточної платоспроможності, а й створення основи для довгострокового розвитку підприємства, забезпечення адаптивності до змін зовнішнього середовища.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Проблематика управління фінансовими ресурсами підприємств є об'єктом досліджень багатьох учених, що свідчить про її актуальність та глибину. Серед авторів, які зробили вагомий внесок у розвиток цієї теми, слід відзначити праці А. В. Нечипоренка, А. О. Рибалкіної, С. В. Мішиної, Т. О. Гуржий, О. А. Ліснічук, Л. О. Меренкової, В. В. Бугаса, А. А. Коваль, М. Г. Бортнікової, Ю. Л. Черкової, Т. О. Макух, О. М. Ромашко та інших. Водночас, попри значну теоретичну та методичну базу, окремі аспекти організації управління фінансовими ресурсами залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого аналізу.

Зважаючи на вагомість як теоретичних, так і прикладних досліджень у сфері фінансів, особливої уваги набуває розробка нових методичних підходів до управління фінансовими ресурсами з урахуванням сучасних управлінських

технологій і динаміки економічного середовища. Недостатній рівень опрацювання окремих питань та висока практична значущість проблеми стали підґрунтям для вибору теми даної кваліфікаційної роботи.

Мета та завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування підходів до управління фінансовими ресурсами підприємства та визначення напрямів підвищення ефективності відповідної системи управління.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається виконання наступних завдань:

- з'ясувати економічну сутність та зміст поняття фінансових ресурсів підприємства;
- розглянути організаційно-теоретичні основи управління фінансовими ресурсами;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;
- дослідити прибутковість підприємства як основне джерело формування фінансових ресурсів;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності системи управління фінансовими ресурсами.

Об'єкт дослідження – фінансові ресурси суб'єктів господарювання, зокрема підприємств.

Предмет дослідження охоплює теоретичні та прикладні аспекти організації процесу управління фінансовими ресурсами на підприємстві.

Методи дослідження. У процесі опрацювання теоретичних засад формування та використання фінансових ресурсів застосовано низку загальнонаукових методів, серед яких: історичний, метод аналізу та синтезу, індуктивний і дедуктивний підходи, системний аналіз та метод теоретичного узагальнення.

Під час дослідження практичних аспектів управління фінансовими ресурсами було використано аналітичний підхід, графічну інтерпретацію даних,

методи порівняння, а також оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів. На етапі формулювання пропозицій щодо вдосконалення управлінських рішень застосовувалися методи прогнозування, моделювання, а також узагальнення практичного досвіду.

Теоретико-інформаційною базою дослідження слугували чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні звіти Державної служби статистики України, наукові праці у формі монографій, фахових статей, матеріали конференцій та навчальні видання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в систематизації підходів до управління фінансовими ресурсами підприємства, уточненні окремих теоретичних положень і розробці прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання з метою забезпечення стабільного розвитку.

Практичне значення полягає в тому, що на основі аналізу структури та динаміки формування фінансових ресурсів обґрунтовано можливі напрями оптимізації джерел фінансування, а також запропоновано підходи до раціонального їх використання в умовах ринкової економіки.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків і списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 52 сторінках комп'ютерного тексту. У ній містяться 10 таблиць та 4 рисунків. Список використаних джерел налічує 53 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства

У процесі трансформації економіки України, що супроводжується зростаючою конкуренцією як з боку вітчизняних, так і зарубіжних компаній, підприємства стикаються з необхідністю підвищення ефективності фінансового управління. У цих умовах фінансові ресурси відіграють провідну роль, оскільки саме вони забезпечують матеріальну базу функціонування підприємства та визначають його потенціал для розвитку виробничих потужностей, інноваційної активності й адаптації до змін ринкового середовища.

Фінансові ресурси, на відміну від інших економічних категорій, характеризуються як матеріальні носії фінансових відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових коштів. Цей процес є об'єктом економічного аналізу, оскільки саме через фінансові ресурси система фінансових відносин набуває конкретної форми реалізації [1].

Попри значну кількість досліджень у цій сфері, у науковій літературі досі відсутнє єдине, усталене трактування поняття «фінансові ресурси». У контексті фінансового забезпечення діяльності підприємств паралельно використовуються схожі за змістом, але різні за значенням терміни, «грошові потоки», «грошові кошти», «капітал» тощо. Одні автори ототожнюють ці поняття, інші, чітко їх розмежовують, або ж визначають одне через інше. Тому вироблення чіткого й аргументованого визначення цієї категорії має важливе значення як для теоретичного аналізу, так і для практики управління.

З позицій фінансового менеджменту, фінансові ресурси забезпечують реалізацію господарських завдань підприємства, серед яких головними є закріплення ринкових позицій, отримання прибутку та розширення масштабів діяльності.

Сьогодні поняття «фінансові ресурси» є одним із базових у теорії та

практиці фінансового менеджменту. Водночас, спектр наукових підходів до його визначення залишається доволі широким. З цього приводу І. А. Бланк зазначає, що «сучасна економічна думка в цьому питанні ще дуже далека від консенсусу...» [3].

Фінансові ресурси як економічна категорія мають складну природу. Визначення їх сутності залежить від наукової школи, підходу дослідника та контексту застосування. Порівняльний аналіз поширених у науковій літературі підходів до трактування понять «фінансові ресурси» та «фінансові ресурси підприємства» представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства»
вітчизняними та зарубіжними вченими

№	Автор, джерело	Сутність поняття
1	Закон України «Про господарські товариства» [40]	Фінансові ресурси підприємства - це частина грошових коштів у формі прибутків і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат щодо забезпечення розширеного відтворення.
2	Бедринець М. Д., Довгань Л. П. [1]	Фінансові ресурси - кошти, які суб'єкт господарювання має у своєму користуванні для здійснення своїх фінансових зобов'язань.
3	Квасницька Р. С. [23]	Фінансові ресурси - це централізовані та децентралізовані грошові резерви, цільове призначення яких формується в ході розподілу і перерозподілу національного багатства, валового суспільного продукту, відповідно до цілей суспільно-економічного піднесення та окремих господарських колективів.
4	Василик О.Д. [9]	Фінансові ресурси - це кошти та прибутки, накопичені підприємствами в ході розподілу і перерозподілу ВВП, які акумулюються у спеціальних фондах для підтримання безперервного розширеного відновлення та виконання інших суспільних потреб.
5	Бердар М.М. [2]	Фінансові ресурси підприємств - це грошовий капітал у формі власного та позикового капіталу, який використовується підприємством для нарощування активів і здійснення виробничої, фінансової діяльності з метою отримання доходів та прибутку.
6	Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. [38]	Фінансові ресурси підприємства - це загальна сума грошових коштів та їх еквівалентів, які підприємство має на певну дату в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Джерело: згруповано автором на основі [1; 2; 9; 23; 38]

На основі аналізу джерел можна зробити висновок, що більшість учених схильні трактувати фінансові ресурси як грошові кошти або активи, що можуть бути оперативно використані підприємством для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Водночас варто враховувати, що сучасні суб'єкти господарювання дедалі частіше розширюють спектр фінансових інструментів, залучаючи різні види активів для досягнення стратегічних цілей.

Згідно з альтернативним підходом, під фінансовими ресурсами доцільно розуміти не лише грошові кошти, а й капітал, інвестований у виробничі й оборотні активи. Прихильники цієї точки зору вважають, що частина фінансових ресурсів знаходить своє втілення у матеріалізованій формі – через активи підприємства [33].

На наш погляд, фінансові ресурси підприємства можна охарактеризувати як сукупність усіх грошових коштів, що перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання на певну дату. Ці кошти формуються як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх джерел і разом з іншими типами ресурсів, матеріальними, трудовими тощо, становлять базу для забезпечення виробничої діяльності.

Сфера застосування фінансових ресурсів підприємства є багатовекторною. Основними напрямками їх використання виступають: забезпечення процесів розширеного відтворення, соціальний захист персоналу, фінансування операційної діяльності та виконання інших завдань, пов'язаних із функціонуванням підприємства. Варто відзначити низку характеристик, що допомагають глибше зрозуміти природу та призначення фінансових ресурсів:

- формування ресурсів має часову прив'язку, тобто вони виникають на конкретному етапі діяльності підприємства;
- фінансові ресурси характеризуються приналежністю до певного суб'єкта – джерело їх походження визначає власника, який, у свою чергу, може змінюватися внаслідок фінансових результатів діяльності;
- вони мають цільове призначення – можуть спрямовуватись на фінансування основних засобів, поповнення оборотного капіталу, інвестування

у розвиток тощо;

- структура фінансових ресурсів визначається як джерелами їх формування, так і напрямками використання;

- побудова системи фінансових ресурсів прямо впливає на фінансову стабільність підприємства та його здатність до довгострокового розвитку [21].

Ці якісні характеристики дозволяють чітко відмежувати фінансові ресурси від загальної категорії економічних ресурсів підприємства, а також простежити їх взаємозв'язок із ключовими елементами фінансової системи. Завдяки цьому можливо виявити специфічні функції, які виконують фінансові ресурси у межах економічної діяльності.

Однією з основних функцій фінансових ресурсів є забезпечення стабільності грошових потоків підприємства. Це, своєю чергою, створює основу для планування, прогнозування та оцінювання ефективності як поточної, так і перспективної фінансової політики.

До основних функцій фінансових ресурсів підприємства можна віднести такі:

- забезпечення старту господарської діяльності (включаючи формування початкового капіталу);

- накопичення та використання ресурсного потенціалу підприємства;

- гарантування безперервності виконання операцій;

- виконання зобов'язань перед контрагентами та бюджетом;

- підтримання фінансової стійкості, платоспроможності та конкурентоспроможності;

- створення умов для отримання прибутку та довготривалого функціонування [46].

Обсяг фінансових ресурсів підприємства є критичним фактором, що визначає масштаби його інвестиційної діяльності, рівень забезпеченості оборотними активами, здатність виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати соціальні програми. У межах господарського циклу фінансові ресурси виступають джерелом забезпечення операційної та інвестиційної

діяльності, а на завершальному етапі – формують фонди для подальшого розподілу та реінвестування.

Організація руху фінансових ресурсів підприємства реалізується через систему грошових потоків. Саме грошові потоки забезпечують ефективне функціонування підприємства, відображаючи такі властивості фінансових ресурсів, як мобільність, здатність до трансформації та приросту.

У сучасних умовах невизначеності, спричиненої кризовими явищами у світовій економіці, підприємства змушені адаптувати свої фінансові стратегії до швидких змін. Фінансовий сектор особливо чутливий до таких викликів, оскільки саме в ньому найвиразніше проявляються наслідки інфляції, монетарних дисбалансів та глобальних економічних коливань. У цих умовах надзвичайно важливим є належне забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, формування збалансованої структури джерел фінансування та визначення перспективних напрямів їх використання [11].

У подальшому розгляді варто підкреслити, що результативність формування та використання фінансових ресурсів безпосередньо залежить від ефективної організації управлінських процесів. Система управління фінансовими ресурсами охоплює низку завдань, реалізація яких забезпечує узгоджене функціонування фінансової підсистеми підприємства [28]:

- забезпечення створення необхідного обсягу фінансових ресурсів відповідно до стратегічних цілей розвитку у перспективному періоді;
- формування оптимальної структури джерел фінансування із мінімальними витратами на залучення капіталу;
- раціональний розподіл фінансових ресурсів між ключовими напрямками діяльності підприємства;
- досягнення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів у кожному бізнес-напрямі.

Головною метою управління фінансовими ресурсами є забезпечення їх безперервного та достатнього надходження для підтримки господарської діяльності, а також формування такої структури фінансування, яка дозволяє

досягти фінансової стабільності, прибутковості, платоспроможності та захисту економічної безпеки підприємства в умовах нестабільного середовища [11].

Фінансові ресурси задіяні у виробничій, інвестиційній і фінансовій сферах діяльності підприємства, перебуваючи в постійному русі. У грошовій формі вони представлено лише у вигляді залишків на рахунках у банківських установах або в касі.

До обов'язкових функцій сучасного фінансового менеджменту слід віднести моніторинг та аналітичну оцінку таких показників, як фінансова стійкість, ліквідність, ділова активність і рентабельність. Проведення такого аналізу дозволяє не лише оцінити загальний фінансовий стан, а й приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Результативність управління фінансовими ресурсами значною мірою залежить від своєчасного контролю, що дозволяє оперативно виявляти відхилення від запланованих показників, здійснювати коригувальні дії, оптимізувати витрати на залучення ресурсів і підвищити ефективність їх використання.

Формування ефективної системи управління фінансами потребує впровадження комплексу аналітичних індикаторів і нормативів, серед яких основними є:

- рівень забезпеченості операційної діяльності фінансовими ресурсами;
- оптимальний обсяг фінансових ресурсів відповідно до потреб підприємства;
- динаміка та структура грошових потоків;
- результативність використання наявних фінансових ресурсів.

На наш погляд, для оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами доцільно застосовувати методи фінансового аналізу, зокрема:

- горизонтальний аналіз, що дозволяє виявити динаміку змін фінансових показників у часі;
- вертикальний аналіз для визначення структури витрат, доходів та капіталу;

– аналіз на основі коефіцієнтів (рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості тощо), які широко використовуються в практиці аналітичної оцінки діяльності підприємств.

Фінансові ресурси можуть формуватися з різних джерел, як у грошовій, так і в матеріальній формі. У залежності від етапу життєвого циклу підприємства та особливостей його функціонування, ресурси поділяються на власні, позикові та залучені. Крім того, з урахуванням способу їх утворення, джерела фінансування доцільно поділяти на внутрішні та зовнішні, що узагальнено представлено на рис. 1.1.

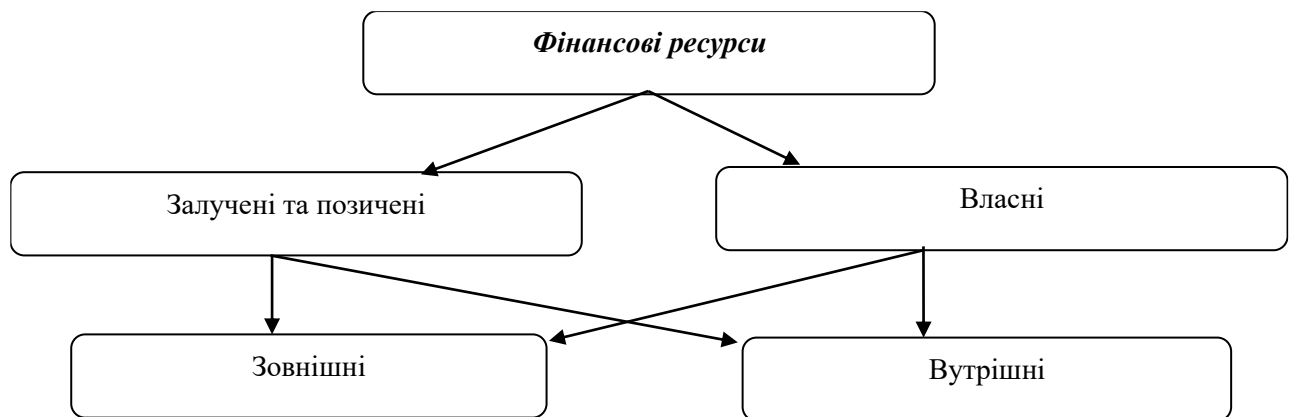

Рис. 1.1. Склад фінансових ресурсів підприємства (Джерело: складено автором на основі [6])

Фінансове забезпечення підприємства здійснюється за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел. До внутрішнього фінансування належать грошові надходження, які підприємство отримує у результаті своєї фінансово-господарської діяльності. Серед них: чистий прибуток, виручка від реалізації продукції, надання послуг (зокрема консультаційних), доходи від оренди майна тощо. Ці джерела є основою самофінансування, забезпечуючи автономність у прийнятті управлінських рішень.

Зовнішнє фінансування охоплює залучення додаткових коштів з боку інших суб'єктів господарювання або фізичних осіб. До таких джерел належать: внесення додаткових інвестицій акціонерами (збільшення статутного капіталу), отримання безповоротної фінансової допомоги, безоплатна передача

матеріальних цінностей, спонсорська та благодійна допомога.

Таким чином, фінансові ресурси підприємства мають низку специфічних властивостей, що визначають їхню роль в економічній системі суб'єкта господарювання. До таких властивостей належать [44]:

- перебування у стадії формування;
- наявність зв'язку з активами підприємства;
- чітке джерело походження та визначене цільове призначення;
- залежність структури фінансових ресурсів від джерел їх формування та напрямів використання.

Суттєвою відмінністю між внутрішніми та зовнішніми джерелами є те, що на початковому етапі функціонування підприємства здебільшого використовуються саме зовнішні джерела, тоді як у подальшому розвитку акцент зміщується на внутрішнє фінансування.

Ефективне управління фінансовими ресурсами в умовах економічної нестабільності вимагає дотримання низки принципів, що дозволяють підприємству оперативно реагувати на виклики зовнішнього та внутрішнього середовища. Серед основних принципів можна виділити такі:

- 1) системний моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів, що дозволяє на ранньому етапі ідентифікувати ознаки фінансової нестабільності;
- 2) оперативність у реагуванні на негативні зміни – важливо своєчасно вживати заходів, які зменшують ризики та запобігають загостренню кризових явищ;
- 3) адекватність дій менеджменту щодо глибини загроз – рішення мають бути не лише швидкими, але й зваженими, обґрунтованими та адаптованими до реального стану справ;
- 4) послідовність реалізації антикризових заходів, із пріоритетом використання внутрішнього потенціалу підприємства та ресурсної оптимізації.

Запровадження цих принципів в управлінську практику сприяє збереженню фінансової рівноваги підприємства та підвищує його здатність протистояти дестабілізаційним впливам.

1.2. Теоретико-організаційні основи управління фінансовими ресурсами підприємства

Система управління фінансовими ресурсами є невід'ємною складовою загального фінансового механізму підприємства. Як зазначає І.О. Бланк, фінансовий менеджмент можна розглядати як систему взаємопов'язаних елементів, які регулюють процес прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері фінансової діяльності суб'єкта господарювання [3]. У структурі цього механізму виділяють фінансове забезпечення, фінансове регулювання, управління грошовими потоками та ресурсами, а також систему методів і прийомів реалізації управлінських функцій [3].

На нашу думку, управління фінансовими ресурсами доцільно тлумачити в широкому сенсі – як комплексну діяльність, яка охоплює не лише розподіл і використання наявних фінансових ресурсів, а й вплив на їх формування, управління потоками коштів, оптимізацію джерел та напрямів фінансування.

Управлінська діяльність у фінансовій сфері є визначальним чинником функціонування підприємства у ринковій економіці. Вона постійно адаптується до ускладнення економічних зв'язків, змін у попиті споживачів, технічних нововведень і посилення конкуренції. Управління фінансовими ресурсами, у свою чергу, виступає ключовим елементом забезпечення ефективності фінансово-господарської діяльності, координує фінансові операції та сприяє досягненню стійкості підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Сутність цього управління полягає у прийнятті управлінських рішень в умовах постійних змін, обмеженості ресурсів та наявності зовнішніх загроз. Відтак, наука про управління фінансовими ресурсами має забезпечити не лише розуміння економічних процесів, а й розробку методик прийняття рішень у складних і непередбачуваних обставинах.

Під управлінням фінансовими ресурсами доцільно розуміти систему принципів, методів і процедур, спрямованих на підтримання фінансової

стабільності підприємства та забезпечення його ефективної діяльності. Основною метою є формування раціональної структури ресурсів, враховуючи галузеві особливості, ринкові умови та потреби підприємства, з одночасною орієнтацією на максимізацію прибутку та зростання вартості бізнесу [4].

Цей процес є безперервним і реалізується у межах стратегічного планування та щоденної господарської діяльності. Він базується на реалістичному оцінюванні економічного потенціалу підприємства, враховує динаміку внутрішнього і зовнішнього попиту, а також передбачає адаптацію до змін ринкової кон'юнктури. Пріоритетність цілей управління може змінюватися залежно від типу діяльності, стадії розвитку підприємства та зовнішньоекономічної ситуації. Водночас, ефективне досягнення стратегічних завдань напряму залежить від якості менеджменту, здатності керівників до аналізу, прийняття рішень і оперативного реагування на зміни [42].

Управління фінансовими ресурсами повинно передусім забезпечити:

1. Визначення найбільш доцільних напрямів розміщення фінансових ресурсів, з урахуванням специфіки кожного окремого підприємства.
2. Формування фінансових ресурсів та їх ефективне використання.
3. Узгодженість фінансових рішень із рівнем ринкової стійкості підприємства.
4. Виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз, у тому числі з боку конкурентів.

Таким чином, управління фінансовими ресурсами охоплює формування оптимального обсягу ресурсів, їх ефективний розподіл і використання, а також мінімізацію фінансових ризиків, пов'язаних із різними джерелами фінансування [31].

Система управління фінансовими ресурсами підприємства охоплює сукупність форм, методів і управлінських інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив на формування, розподіл і використання грошових коштів. Вона є органічною складовою загального фінансового механізму підприємства і виконує важливу функцію у забезпеченні безперервності та результативності

його фінансово-господарської діяльності.

Зазначена система вважається ефективною лише за умови, що вона не лише сприяє раціональному використанню наявних фінансових ресурсів, а й дозволяє своєчасно виявляти та реалізовувати нові можливості для економічного зростання і стратегічного розвитку підприємства.

Узагальнюючи підходи, подані у працях [32; 36], у таблиці 1.2 представлено схематичну характеристику основних складових системи управління фінансовими ресурсами підприємства. Вона охоплює ключові елементи, включаючи об'єкт і суб'єкт управління, цілі, завдання, принципи, методи, нормативи та інформаційне забезпечення. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити цілісне та ефективне регулювання всіх етапів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, а також контроль за їх рухом.

Таблиця 1.2

Складові елементи системи управління фінансовими ресурсами підприємства

Елемент	Зміст
Об'єкт	Фінансові відносини, обсяг, склад і структура фінансових ресурсів
Суб'єкт	Фінансова служба (фінансовий відділ, департамент, окремий менеджер тощо)
Цілі	Збільшення ринкової вартості підприємства, обсягу виробництва, зменшення витрат, забезпечення стійкого фінансового стану, рентабельності діяльності тощо
Завдання	Залучення коштів на найвигідніших умовах, визначення оптимального обсягу фінансових ресурсів, методів раціонального їх використання для досягнення найкращих результатів
Фінансові нормативи	Середньорічний темп зростання власного капіталу, рівень рентабельності, співвідношення оборотних та необоротних активів, рівень ліквідності
Принципи	Важливість, оперативність, повнота, динамічність, циклічність, безперервність, результативність, узгодженість з іншими економічними процесами
Методи	Традиційні (збільшення власного та позикового капіталу), прогресивні (оптимізація структури активів, залучення ресурсів)
Інформаційне забезпечення	Інформація з зовнішніх та внутрішніх джерел

Джерело: сформовано на основі [32; 36]

Методи управління фінансовими ресурсами охоплюють сукупність способів і прийомів, спрямованих на вплив на об'єкт управління задля досягнення фінансових цілей підприємства. Їх застосування дозволяє координувати процеси формування, розподілу та використання ресурсів відповідно до стратегічних завдань фінансової політики.

На практиці підприємства використовують як традиційні, так і прогресивні методи управління. Згідно з позицією Л. О. Меренкової, методи доцільно класифікувати саме за цими двома групами [36]. Традиційні методи переважно базуються на використанні класичних джерел фінансування, таких як банківське кредитування або комерційні позики. Проте у реальних умовах ці інструменти мають низку обмежень – висока вартість позикового капіталу, обмеженість кредитних ресурсів, жорсткі умови погашення та підвищений рівень ризику.

Прогресивні методи управління орієнтовані на використання сучасних фінансових інструментів – похідних цінних паперів, корпоративних облігацій, депозитарних розписок тощо. Їх впровадження відкриває для підприємств можливість виходу на зовнішні та внутрішні фінансові ринки, що особливо актуально в умовах глобалізації фінансових потоків.

Однак слід зазначити, що вітчизняні підприємства стикаються з низкою бар'єрів у застосуванні прогресивних підходів, зокрема:

- низький рівень інвестиційної привабливості, що ускладнює розміщення цінних паперів;
- обмежений доступ малого та середнього бізнесу до фондового ринку, особливо міжнародного;
- значні витрати, пов'язані з емісією цінних паперів, що знижують доцільність їх використання;
- недостатній рівень підготовки персоналу у сфері управління сучасними фінансовими інструментами.

Таким чином, обидві групи методів, як традиційні, так і прогресивні, мають свої переваги й недоліки, а вибір на користь конкретного підходу

повинен здійснюватися з урахуванням специфіки підприємства, його розміру, фінансового стану та цілей розвитку.

Зважаючи на мінливість економічного середовища та динаміку фінансового управління, існує нагальна потреба у розширенні спектра методів, які можна було б ефективно адаптувати до умов діяльності українських підприємств.

Найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами залишається визначення обсягів, форм і джерел залучення фінансових коштів для забезпечення стабільної господарської діяльності. Як правило, ресурси формуються із трьох основних груп джерел: власного капіталу, позикових коштів та залучених фінансових ресурсів.

Управління фінансовими ресурсами як управлінський процес – це комплекс організаційних заходів, інструментів і методів, спрямованих на формування, розподіл і ефективне використання ресурсів для забезпечення фінансової стабільності підприємства [1].

Відповідно до позиції І.О. Бланка, управління фінансовими ресурсами має реалізовувати наступні ключові цілі [3]:

- забезпечення підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів на відповідних етапах функціонування;
- формування системи раціонального використання фінансових ресурсів;
- максимізація прибутку та підвищення ринкової вартості підприємства.

Система управління фінансовими ресурсами базується на цілеспрямованій взаємодії управлінського персоналу різних рівнів ієрархії, спрямованій на ефективне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів з метою досягнення стратегічних і тактичних завдань підприємства при мінімальних витратах та зниженому рівні фінансових ризиків.

У структурі управління фінансовими ресурсами виокремлюють три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Як зазначає Л.О. Коваленко, саме на стратегічному рівні фінансові ресурси мають пріоритетне значення у порівнянні з іншими видами ресурсів, такими як трудові чи матеріальні [27].

Цей рівень включає визначення загальної потреби підприємства у фінансових ресурсах, обґрунтування джерел їх формування, вибір напрямів інвестування, а також розробку фінансової стратегії, бюджетування та довгострокового планування.

Тактичний рівень охоплює середньострокове планування: постановку проміжних цілей, розподіл ресурсів між основними видами діяльності, оцінку поточних ризиків та їх оптимізацію.

Оперативний рівень управління передбачає контроль та регулювання використання фінансових ресурсів у межах щоденної діяльності підприємства. Йдеться про забезпечення платоспроможності, виконання фінансових зобов'язань і управління касовими потоками.

У наукових дослідженнях основними завданнями управління фінансовими ресурсами традиційно вважаються:

- залучення необхідного обсягу ресурсів на вигідних умовах;
- забезпечення ефективного використання наявних ресурсів.

Однак, на нашу думку, такий підхід є дещо обмеженим, оскільки не враховує різницю у завданнях, характерних для кожного рівня управління. В умовах ринку варто застосовувати диференційований підхід до управління фінансами, адаптований до стратегічних, тактичних і оперативних завдань.

У системі управління фінансами підприємства об'єктом управління виступають не лише фінансові ресурси, а й пов'язані з ними джерела та фінансові відносини. Це включає як внутрішні (власні), так і зовнішні (позикові, залучені) джерела формування ресурсів [20].

Суб'єктами управління є працівники фінансових служб підприємства. Їхня діяльність охоплює збір, обробку, аналіз, систематизацію та зберігання інформації, а також розробку та прийняття управлінських рішень. Вони виконують планування, організацію, регулювання, координацію, контроль і аналіз фінансових процесів [23]. Компетентність цих фахівців є критично важливою для адаптації підприємства до змін економічного середовища.

Суб'єкт управління завжди виконує активну роль щодо об'єкта,

формуючи необхідні умови для реалізації управлінських функцій. Залежно від ситуації, елементи системи управління можуть виступати як джерелом дії, так і суб'єктом прийняття сигналів.

Для забезпечення ефективності управління система повинна ґрунтуватися на загальних та спеціальних (конкретних) принципах. До загальних принципів належать:

- цілеспрямованість;
- правова обґрунтованість управлінських рішень;
- оптимальність і економічність управління;
- делегування повноважень;
- професійна відповідність посадових осіб;
- своєчасне оновлення інформації;
- безперервне навчання персоналу [9].

До конкретних принципів управління фінансовими ресурсами підприємства відносяться:

- принцип безперервності – фінансове управління здійснюється постійно, з урахуванням як поточних потреб, так і перспективного розвитку;
- ієрархічність – управлінські рішення ухвалюються відповідно до рівня: стратегічного, тактичного або оперативного;
- економічність – досягнення поставлених цілей із мінімальними витратами ресурсів та ризику;
- оптимальність джерел фінансування – вибір найбільш вигідного співвідношення власних, позикових і залучених коштів;
- комплексність – управління фінансовими ресурсами розглядається як елемент загальної системи управління підприємством;
- професійність – процес управління має здійснюватися спеціалістами відповідної кваліфікації.

Розгляд процесу управління фінансовими ресурсами з точки зору функціонального підходу дозволяє визначити обсяг робіт за кожною функцією, оцінити потребу в ресурсах і сформувати організаційну структуру системи

управління [9].

Важливим етапом управлінського процесу є фінансове планування, у межах якого визначаються засоби, інструменти та напрями досягнення цілей на різних рівнях управління.

Загалом, управління фінансовими ресурсами – це складний і багаторівневий процес, який охоплює кілька основних етапів:

1. Визначення та постановка проблеми.
2. Збір і обробка даних.
3. Аналітичне опрацювання інформації.
4. Прийняття управлінських рішень.
5. Реалізація ухвалених заходів.
6. Оцінка результатів і зворотний зв'язок [23; 4].

Така логіка забезпечує досягнення обґрунтованих і практично доцільних результатів. Успішність управлінських рішень безпосередньо залежить від того, наскільки вірно обрані методи та підходи до їх підготовки.

Умовно процес управління фінансовими ресурсами можна поділити на дві складові:

- управління формуванням фінансових ресурсів, що передбачає оптимальне залучення коштів із мінімальними витратами;
- управління використанням, яке має на меті досягнення поставлених результатів при найменших витратах і допустимому рівні ризику.

В обох випадках економічна ефективність відіграє важливу роль – очікуваний результат повинен перевищувати витрати, понесені на досягнення цілей.

Ефективне управління фінансовими ресурсами передбачає формування цілісної та функціонально збалансованої системи, яка включає кілька взаємопов'язаних підсистем. До її основних елементів відносяться: управління формуванням фінансових ресурсів, управління їх використанням, а також управління процесом функціонування фінансових потоків підприємства.

Система формування фінансових ресурсів базується на концепції

оптимальної структури капіталу. У процесі її планування основними завданнями є:

- визначення оптимального співвідношення між власними та позиковими коштами;
- обґрунтування доцільного використання фінансових інструментів для залучення додаткового капіталу.

Таким чином, підприємство має забезпечити належний баланс між фінансовою стійкістю та рівнем фінансового ризику, пов'язаного із залученням боргового фінансування.

Функціонування фінансових ресурсів як складова системи управління охоплює процеси розподілу та використання наявних коштів у відповідності до стратегічних цілей. На цьому етапі управління пов'язане із прийняттям рішень щодо раціонального формування грошових потоків, вибору пріоритетних напрямів фінансування та оцінки їхньої ефективності.

Побудова ефективної системи управління повинна враховувати взаємозалежність та взаємозумовленість між складовими елементами системи, зокрема причинно-наслідкові зв'язки між етапами формування, використання та функціонування фінансових ресурсів. Важливою характеристикою системи є її динамічність, тобто здатність адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, а також управляємість, що проявляється у можливості впливати на параметри системи для досягнення бажаного економічного результату [7].

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Фінансово-економічна характеристика ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Публічне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» було утворене шляхом реорганізації однойменного орендного підприємства у акціонерне товариство за рішенням засновників. У 2010 році, відповідно до положень Закону України «Про акціонерні товариства», підприємство змінило організаційно-правову форму та набуло статусу публічного акціонерного товариства.

Основна стратегічна мета підприємства полягає у комплексному поєднанні майнових, виробничих, фінансових і комерційних ресурсів задля досягнення стабільного фінансового результату та забезпечення довгострокової ефективності діяльності.

Головним напрямом діяльності товариства є виробництво рослинних олій, зокрема соняшникової, ріпакової та соєвої, а також виготовлення кулінарних жирів, маргаринової продукції, саломасів (рафінованих і нерафінованих), м'яких маргаринів, тостованих шротів, гранульованого лущиння та технічного кисню. Підприємство спеціалізується також на випуску рафінованої дезодорованої соняшникової олії марки «П», яка розливається у ПЕТ-пляшки об'ємом 0,5 л, 0,88 л, 1 л та 5 л.

Крім того, підприємство виробляє нерафіновану дезодоровану олію, а також маргаринову продукцію під торговою маркою «Віолія». Продукція цієї марки представлена у багатьох регіонах України. Рослинні жири для глазури, замітники молочного жиру, шортенінги та саломаси серії «Віолія» активно використовуються на таких підприємствах, як ХБК (м. Харків), «Світ ласощів» (м. Черкаси), КМЗ «ОЛКОМ» (м. Київ), ТМЗ «Тулечинка» (м. Тульчин) тощо.

Окремі види продукції, зокрема саломас дезодорованої серії «Віолія», постачаються на ТОВ «Авіс» (м. Вінниця). Загальний асортимент підприємства охоплює понад 70 найменувань, усі фасовані продукти реалізуються під ТМ «Віолія».

Збут продукції, виготовленої із давальницької сировини, здійснюється безпосередньо постачальниками. Продукція ПАТ «Вінницький ОЖК» реалізується на всій території України, а також експортується у понад 20 країн світу, серед яких: Велика Британія, Португалія, Польща, Чехія, Литва, Індія, Австрія, Кіпр, Швейцарія, Китай, США, Білорусь, Беліз, Гонконг, Британські Віргінські острови та інші.

Окрім основної діяльності, підприємство надає послуги із закупівлі та переробки олійних культур, виконує промислові й непромислові роботи, здійснює пасажирські та вантажні перевезення власним автотранспортом. Також ведеться комерційна, маркетингова, посередницька та зовнішньоекономічна діяльність. До додаткових послуг входить виготовлення та постачання кисню, технічне обслуговування балонів, а також операції з прекурсорами, їх зберігання, транспортування та утилізація. Підприємство має право здійснювати будь-які види господарської діяльності, не заборонені чинним законодавством, включаючи впровадження інновацій та сучасних методів управління.

ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» орієнтується на випуск продукції, яка відповідає сучасним вимогам якості та безпеки, з урахуванням актуальних стандартів. Завдяки власній сировинній базі та повному циклу переробки олійних культур підприємство досягає цінової та якісної переваги на ринку. Комбінат входить до складу промислової групи «Віолія» – однієї з провідних компаній в олійно-жировій галузі України, яка пропонує широкий асортимент товарів.

ПАТ «Вінницький ОЖК» є універсальним підприємством, що здійснює переробку трьох основних видів олійних культур і має можливість глибокої переробки продукції. Два сучасних олісекстракційних заводи дають змогу

одночасно переробляти два різні типи сировини [45].

Станом на кінець 2023 року площа підприємства становила приблизно 21,46 га. Завдяки вигідному розташуванню неподалік залізничного вокзалу підприємство має змогу оперативно здійснювати завантаження продукції у вагони та вивантаження сировини зі складів. Кількість персоналу підприємства на кінець 2023 року склала 878 працівників. На підприємстві впроваджено лінійно-функціональну організаційну структуру управління.

Основні постачальники сировини та їх середня частка у загальному обсязі за період 2021-2023 рр. наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні постачальники сировини ПАТ «ВОЖК», за період 2021-2023 років

№ п/п	Сировина та допоміжні матеріали	Постачальник	Місцезнаходження постачальника	Частка постачальника у загальних поставках сировини, 100%
1	Насіння ріпаку та соняшнику	ЗАТ «КМТ»	Вінниця, Україна	100
2	Олія, олеїн	«Спінакер – Вест»	Дніпропетровськ	12,1
3	Ящики для пакування	ТОВ «Паритет», ВАТ «Торгтехніка»	Вінниця Вінниця	100
4	Нефрас	СП «Фобос»	Кременчук	100
5	Електрична енергія	ВАТ АК „Вінницяобленерго” СО Вінницькі МЕМ	Вінниця Вінниця	100
6	Природний газ	ДТ „Вінницькі теплові мережі”	Вінниця	100
7	Насіння олійних культур	ТОВ Політрейд	Київ	100

Складено автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» спеціалізується на переробці насіння соняшнику та ріпаку, яке здебільшого постачається залізничним транспортом на умовах давальницької сировини від сільськогосподарських підприємств, розташованих поблизу. Завдяки наявності власної сировинної бази та використанню сучасного технологічного обладнання, підприємство забезпечує виробництво значної частки кулінарних і

кондитерських жирів на українському ринку.

Виробничі потужності комбінату включають два олієекстракційні заводи, гідрогенізаційний комплекс, фасувальний цех, діляницю гранулювання, а також сучасні елеваторні ємності для зберігання сировини. Це дозволяє щоденно обробляти великі обсяги продукції та зберігати стабільність виробничого процесу. Підприємство реалізує продукцію під власною торговою маркою, постійно впроваджуючи інновації, спрямовані на зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності товарів.

Для оцінки фінансово-економічного стану ПАТ «Вінницький ОЖК» у період 2021-2023 років у дослідженні буде застосовано горизонтальний (часовий) аналіз, який передбачає порівняння показників фінансової звітності за поточний період з аналогічними показниками попередніх років. Такий підхід дозволяє виявити тенденції зміни ключових фінансових параметрів підприємства, а також оцінити динаміку його розвитку.

Крім горизонтального аналізу, буде використано:

- вертикальний аналіз, що дає змогу визначити структуру активів, капіталу та зобов'язань у межах одного періоду;
- трендовий аналіз – для виявлення довгострокових змін за кілька звітних періодів;
- порівняльний аналіз – для співставлення результатів діяльності підприємства з показниками аналогічних суб'єктів або нормативними значеннями.

Результати аналізу основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 роки узагальнено в таблиці 2.2.

У 2023 році ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» забезпечив чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг у розмірі 3 477 999 тис. грн, що на 1 479 557 тис. грн більше порівняно з 2022 роком (1 998 442 тис. грн). У порівнянні з 2021 роком (285 368 тис. грн), спостерігається суттєве зростання виручки, що є свідченням масштабного розширення діяльності

підприємства, нарощування виробничих обсягів та ефективного освоєння нових ринкових сегментів.

Таблиця 2.2

**Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності
ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», тис. грн.**

Показники	Роки			Відхилення:	
	2021	2022	2023	2023 від 2022 р.	2022 від 2021 р.
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	285368,0	1764925,0	3477999,0	+1713074,0	+1479557,0
2. Собівартість реалізованої продукції	180358,0	1376600,0	3138712,0	+1762112,0	+1196242,0
3. Валовий прибуток	105010,0	388325,0	339287,0	-49038,0	+283315,0
4. Фінансові результати від операц. діяльності	86832,0	323287,0	182170,0	-141117,0	+236455,0
5. Чистий прибуток (збиток)	69,0	570,0	387,0	-183,0	+501,0
6. Валюта балансу	1955001,0	4180206,0	5157683,0	+977477,0	+2225205,0
7. Власний капітал	1011228,0	2304489,0	2812995,0	+508506,0	+1293261,0
8. Залучений капітал	943773,0	1875717,0	2344688,0	+468971,0	+931944,0
9. Необоротні активи	1719589,0	3319963,0	3934709,0	+614746,0	+1600374,0
10. Оборотні активи	235412,0	860243,0	1222974,0	+362731,0	+624831,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Зростання виручки супроводжувалося пропорційним підвищенням собівартості реалізованої продукції. У 2023 році вона склала 3 138 712 тис. грн, що на 1 762 112 тис. грн більше, ніж у 2022 році (1 376 600 тис. грн). У свою чергу, у 2022 році зростання собівартості порівняно з 2021 роком становило 1 196 242 тис. грн.

Динаміка валового прибутку підприємства загалом демонструє позитивну тенденцію. Якщо у 2021 році він становив 105 010 тис. грн, то у 2022 році зріс до 388 325 тис. грн, а у 2023 році дещо знизився до 339 287 тис. грн. Проте у порівнянні з 2021 роком загальне зростання валового прибутку склало 234,77 млн грн, що свідчить про зростання продуктивності, рентабельності виробництва та посилення позицій підприємства на ринку.

Аналіз чистого прибутку за даними форми №2 показує наступні зміни: у 2021 році цей показник склав 69 тис. грн, у 2022 році – 570 тис. грн, а у 2023

році – 387 тис. грн. Незначне зниження чистого прибутку у 2023 році на 183 тис. грн порівняно з 2022 роком пояснюється специфікою фінансових потоків – зокрема, отриманими доходами від фінансової діяльності, які враховувалися у 2022 році, але не були повторені у 2023-му.

Позитивні зрушення у структурі балансу свідчать про покращення фінансової стійкості підприємства. У 2023 році загальна вартість активів зростає до 5 157 683 тис. грн, що на 977 477 тис. грн більше, ніж у 2022 році. У структурі капіталу також відзначається збільшення залучених ресурсів: у 2023 році їх обсяг становив 2 344 688 тис. грн, що на 468 971 тис. грн більше, ніж у 2022 році, та на 931 944 тис. грн більше у порівнянні з 2021 роком.

Водночас варто підкреслити, що впродовж 2021-2023 років власний капітал підприємства стабільно перевищує обсяг залучених коштів, що свідчить про стійку фінансову структуру та високий рівень автономії (рис. 2.1) [45].

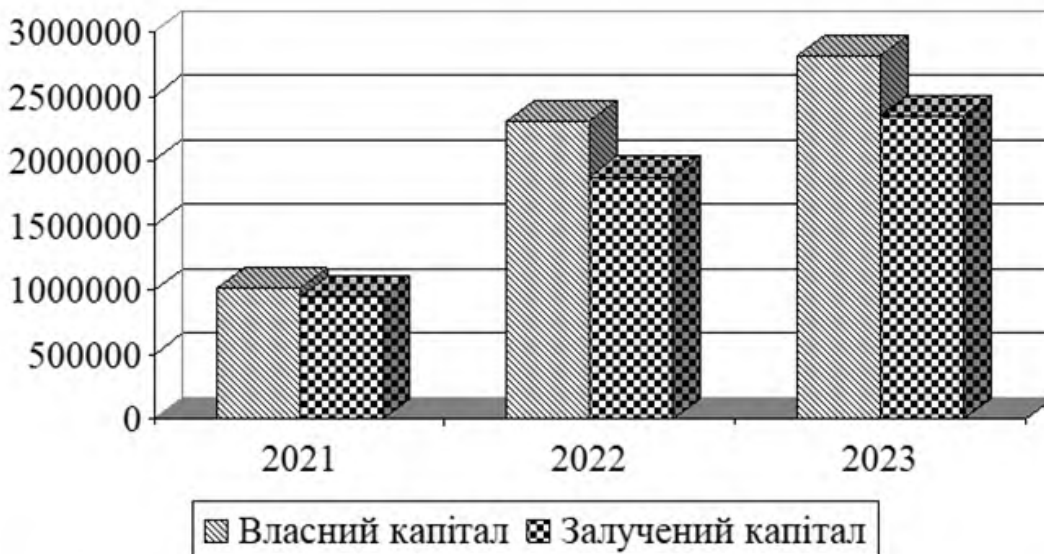

Рис. 2.1 Динаміка джерел фінансових ресурсів підприємства у 2021-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

На основі даних, відображених на рис. 2.1, можна зробити висновок, що у 2021-2023 роках структура фінансових ресурсів ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» переважно формувалася за рахунок власного капіталу, хоча залучені кошти також становили суттєву частку в загальній

структурі фінансування.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства доцільно проаналізувати коефіцієнти ліквідності, що дозволяють визначити рівень спроможності підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання. Такий аналіз дає змогу зробити висновки щодо здатності підприємства функціонувати без загрози втрати платоспроможності у короткостроковій перспективі.

У цьому підрозділі буде здійснено порівняльну оцінку фактичних значень показників ліквідності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» у динаміці за 2021-2023 роки із встановленими нормативними значеннями, що узагальнено подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз показників ліквідності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт покриття	1,32	2,03	3,0	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,36	1,32	2,3	0,6 – 0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,009	0,008	0,005	> 0 Збільшення
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	716,05	2952,5	4779,35	> 0 Збільшення

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Як видно з даних таблиці 2.3, упродовж 2021-2023 років загальний коефіцієнт покриття залишався на стабільно високому рівні, що відповідає загальноприйнятим нормативам і демонструє тенденцію до зростання. Так, у 2021 році його значення становило 1,32, у 2022 році зросло до 2,03, а у 2023 році досягло 3,0. Це свідчить про те, що обсяг оборотних активів підприємства у 2023 році перевищував суму поточних зобов'язань утричі, що є позитивним фактором для забезпечення платоспроможності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також продемонстрував позитивну динаміку. Якщо у 2021 році він становив лише 0,36 (нижче нормативного рівня), то вже у 2022 році підвищився до 1,32, а у 2023 році – до 2,3. Це свідчить про покращення структури активів, зростання частки найбільш ліквідних ресурсів, здатних оперативно покривати короткострокові

зобов'язання.

Крім того, на кінець 2023 року чистий оборотний капітал становив 4 779,35 тис. грн. Це означає, що після погашення всіх поточних зобов'язань, підприємство має у розпорядженні фінансові ресурси для забезпечення безперервності господарської діяльності, що знижує ймовірність виникнення фінансових труднощів у разі одночасної потреби в сплаті зобов'язань.

Отже, результати розрахунків підтверджують, що ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» протягом досліджуваного періоду зберігав високий рівень ліквідності, що є свідченням надійності та стійкості фінансового стану підприємства.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства розраховані відповідні коефіцієнти, узагальнені у таблиці 2.4.

Аналіз результатів, поданих у таблиці 2.4, свідчить про зміцнення фінансової стійкості підприємства у 2023 році порівняно з попередніми періодами. Зокрема, коефіцієнт фінансової автономії досяг рівня 0,54, що означає, що власний капітал становив 54% загальної вартості джерел фінансування підприємства. Такий рівень перевищує умовно нормативне співвідношення 50:50 і засвідчує збалансовану структуру капіталу, достатню для зниження залежності від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт фінансової автономії	0,05	0,15	0,54	> 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	17,8	6,4	1,8	< 2 Зменшення
Коефіцієнт фінансового ризику	16,9	5,4	0,83	< 1 Зменшення
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,3	2,2	0,8	> 0 Збільшення
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,24	0,5	0,66	> 0,1

Джерело: розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Коефіцієнт фінансової незалежності, який відображає співвідношення власного капіталу до загальної суми активів (валюти балансу), у 2023 році

становив 1,8, що є прийнятним значенням та відповідає нормативним вимогам. Це свідчить про достатній рівень самофінансування підприємства та незалежності від зовнішніх джерел.

Коефіцієнт фінансового ризику, що визначає частку зобов'язань у структурі джерел фінансування, продемонстрував зниження упродовж 2021-2023 років. На кінець 2023 року він становив 0,83, що нижче за одиницю, тобто власні кошти переважають над позиковими. Така тенденція вказує на зменшення ризиків фінансової нестабільності.

Щодо коефіцієнта маневреності власного капіталу, то у 2021 році він був на рівні 2,3, однак у 2023 році знизився до 0,8. Незважаючи на це зниження, показник перевищує мінімальне нормативне значення ($>0,1$), що вказує на збереження достатньої гнучкості у використанні власного капіталу. Загалом динаміка коефіцієнта демонструє раціональне управління структурою власних фінансових ресурсів.

Далі варто проаналзувати показники ділової активності підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз ділової активності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт оборотності активів	0,37	1,1	1,1	Збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,52	2,4	3,1	Збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,0	2,5	2,1	Збільшення
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	183	146	174	Зменшення
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	702	152	118	Зменшення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,54	3,2	4,4	Збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,3	3,2	2,5	Збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6,6	7,0	2,0	Збільшення

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Результати, наведені в таблиці, свідчать про позитивну динаміку більшості показників ділової активності ПАТ «Вінницький олійножировий

комбінат» упродовж аналізованого періоду, що вказує на покращення ефективності використання ресурсів та загальної господарської діяльності.

Коефіцієнт оборотності активів зріс з 0,37 у 2021 році до 1,1 у 2022 та 1,1 у 2023 році. Це означає, що підприємство почало ефективніше використовувати активи для генерації доходу, покращивши інтенсивність їх обігу.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також демонструє позитивну динаміку: з 0,52 у 2021 році до 3,1 у 2023 році. Це свідчить про те, що підприємство швидше розраховується з кредиторами, зменшуючи період погашення зобов'язань.

Водночас, строк погашення кредиторської заборгованості значно зменшився – з 702 днів у 2021 році до 118 днів у 2023 році, що є позитивною тенденцією відповідно до нормативу на зменшення.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості підвищився з 2,0 до 2,1, що свідчить про покращення платіжної дисципліни клієнтів підприємства. Водночас, строк погашення дебіторської заборгованості залишився досить стабільним: 174 дні у 2023 році проти 183 у 2021, що також відповідає нормативу – зменшення строків повернення боргів.

Значне покращення демонструє коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, який збільшився з 0,54 до 4,4, що свідчить про прискорення реалізації виробничих запасів і оптимізацію логістичних процесів.

Коефіцієнт оборотності основних засобів зріс з 0,18 до 2,2 у 2023 році, що вказує на ефективніше використання основних фондів підприємства для отримання виручки.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу зріс із 6,6 у 2021 році до 20,0 у 2023 році, демонструючи значне прискорення обороту вкладених власних коштів, що свідчить про підвищення фінансової ефективності.

Усі основні показники ділової активності мають позитивну тенденцію та відповідають нормативним критеріям, що дозволяє стверджувати про зростання ефективності господарської діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Підприємство демонструє високу обіговість активів, оптимізацію

запасів і зменшення періодів розрахунків, що свідчить про зміцнення його фінансової та операційної стабільності.

Отже, підсумовуючи результати аналізу основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 роки, можна стверджувати, що підприємство функціонувало стабільно та демонструвало високий рівень ефективності. Упродовж аналізованого періоду простежується позитивна динаміка основних індикаторів фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності.

Підприємству вдалося істотно наростити обсяги виробництва та реалізації продукції, що, у свою чергу, зумовило зростання чистого доходу й валового прибутку. Стійкий фінансовий стан підприємства є свідченням здатності до ефективного управління фінансовими ресурсами, збереження платоспроможності та забезпечення стабільності діяльності навіть за умов економічної нестабільності.

Загалом отримані результати підтверджують, що ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» успішно адаптується до змін ринкового середовища, зберігаючи конкурентні позиції у своїй галузі.

2.2. Аналіз прибутковості підприємства як важливого джерела фінансових ресурсів

Прибуток є комплексним показником результативності діяльності підприємства, який не лише відображає загальний фінансовий стан, а й свідчить про ефективність використання наявного ресурсного потенціалу. Він виконує ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, формуванні інвестиційної привабливості та зміцненні ринкових позицій підприємства. Наявність прибутку знижує ймовірність банкрутства, створює можливості для розширення виробництва та покриває соціально-економічні зобов'язання перед різними зацікавленими сторонами.

Функціонування системи управління прибутком ґрунтується на необхідності розв'язання низки пріоритетних завдань. Насамперед йдеться про забезпечення максимально можливого рівня прибутку, виходячи з наявних внутрішніх резервів і поточної ринкової кон'юнктури. Не менш важливими є створення умов для подальшого зростання прибутку за рахунок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, оптимізація структури витрат, а також впровадження ефективної цінової політики й обґрунтованої податкової стратегії. Поряд із цим, актуальним є аналіз прибутковості окремих бізнес-операцій і мінімізація підприємницьких ризиків у процесі їх реалізації.

Крім того, система має забезпечити формування достатнього прибутку для виплат інвесторам, накопичення фінансових ресурсів для реалізації стратегічних планів, а також підтримання позитивної динаміки зростання ринкової вартості компанії. Важливою складовою управління прибутком є посилення конкурентоспроможності підприємства через ефективний механізм розподілу прибутку та раціональне його використання. Зазначені функції повинні реалізовуватись комплексно, в межах загальної системи фінансового управління.

Крім економічних аспектів, управління прибутком передбачає врахування поточних змін у ринковому середовищі, інноваційні підходи до підвищення продуктивності праці, застосування сучасних технологій і впровадження принципів сталого розвитку. Особливу увагу слід приділяти соціальній відповідальності бізнесу як чиннику довгострокової стабільності та зміцнення корпоративної репутації.

Таким чином, ефективна система управління прибутком виконує не лише фінансову, а й стратегічну функцію, сприяючи досягненню цілей розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Для об'єктивної оцінки прибутковості ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» доцільно здійснити аналіз змін у фінансових результатах за звітний період. Такий підхід дозволяє виявити ключові тенденції, простежити динаміку доходів і витрат, а також визначити особливості формування прибутку.

Особливу увагу слід приділити аналізу надходжень від основної діяльності, операційного та чистого прибутку, що дає змогу оцінити ефективність управління витратами й використання фінансових ресурсів. Відповідні дані наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки зміни фінансових результатів діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показники	Роки			Відхилення:	
	2021	2022	2023	2023 від 2022 р.	2022 від 2021 р.
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	285368,0	1764925,0	3477999,0	+1713074,0	+1479557,0
2. Собівартість реалізованої продукції	180358,0	1376600,0	3138712,0	+1762112,0	+1196242,0
3. Валовий (збиток) прибуток	105010,0	388325,0	339287,0	-49038,0	+283315,0
4. Фінансові результати від операц. діяльності	86832,0	323287,0	182170,0	-141117,0	+236455,0
5. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	2463,0	2664,0	1966,0	-698,0	-497,0
6. Фінансові результати від звичайної діяльності після оподаткування	69,0	570,0	387,0	-183,0	+318,0
5. Чистий прибуток (збиток)	69,0	570,0	387,0	-183,0	+501,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Оцінка фінансових результатів діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 роки засвідчує істотні коливання у динаміці прибутковості. У 2021 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 69 тис. грн, що у 2022 році зросло до 570 тис. грн. Проте у 2023 році цей показник скоротився до 387 тис. грн, тобто зменшився на 183 тис. грн у порівнянні з попереднім роком. Основною причиною такого зниження стало суттєве падіння операційного фінансового результату – на 141 117 тис. грн.

Попри зменшення прибутку, у 2023 році спостерігалось активне зростання обсягів діяльності підприємства. Зокрема, чистий дохід від реалізації

продукції, робіт і послуг збільшився на 1 713 074 тис. грн, що свідчить про розширення виробничої бази та зростання комерційної активності. Водночас витрати на виробництво та реалізацію зросли майже пропорційно: собівартість реалізованої продукції зросла на 1 762 112 тис. грн. Це вказує на зростання витратного навантаження, що суттєво вплинуло на фінансовий результат.

Таким чином, хоча підприємство демонструє зростання обсягів реалізації та загальної ділової активності, існує потреба в оптимізації витратної частини, особливо в частині операційної діяльності. Це дозволить покращити фінансові результати у наступних періодах та посилити загальну стійкість підприємства.

Для всебічного аналізу прибутковості доцільно оцінити показники рентабельності, які відображають рівень ефективності використання ресурсів. Результати відповідних розрахунків подано в таблиці 2.7.

У 2023 році рівень активності підприємства (коефіцієнт рентабельності активів) становив 8,4, що означає: на кожен вкладений гривню активів припадало 8,4 грн прибутку. Для порівняння, у 2022 році цей показник дорівнював 12,8, а у 2021 році – 7,4. Незважаючи на певне зниження в порівнянні з 2022 роком, загальна динаміка вказує на ефективне використання активів у досліджуваному періоді.

Показник рентабельності власного капіталу також характеризується позитивною тенденцією, що свідчить про ефективне управління власними фінансовими ресурсами та збереження стабільності підприємства. Крім того, спостерігається зростання рентабельності витрат та реалізації, що зумовлено нарощуванням обсягів виробництва та, відповідно, зростанням доходів.

Отже, загальна прибутковість діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» у 2021-2023 роках демонструє помірно позитивну динаміку, хоча з певними коливаннями у структурі прибутку. Підприємству доцільно зосередитися на підвищенні ефективності витратної політики для максимізації кінцевого фінансового результату.

Аналіз основних показників рентабельності підприємства

Показник	Роки			Зміна значення 2023 р. в порівнянні з			
				2021 р.		2022р.	
	2021	2022	2023	абс. відх.	%	абс. відх.	%
1. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	8,7	14,3	14,7	6,0	68,9	0,4	2,8
2. Коефіцієнт рентабельності активів	7,4	12,8	8,4	1,0	13,5	-4,4	-34,4
3. Коефіцієнт рентабельності продажу	4,2	6,1	4,4	0,2	4,8	-1,7	-27,9
4. Коефіцієнт рентабельності витрат	4,6	6,7	4,9	0,3	6,5	-1,8	-26,9
5. Коефіцієнт рентабельності акціонерного капіталу	3,5	3,1	0,8	-0,3	-9,5	-2,3	-73,4
6. Коефіцієнт рентабельності інвестицій	4,7	3,9	0,4	-0,8	-17,5	-3,5	-88,8
7. Коефіцієнт рентабельності продукції	1,3	2,7	1,3	+1,3	+102,3	-1,3	-50,5
8. Коефіцієнт рентабельності загальної рентабельності	1,5	2,04	0,6	+0,5	+33,08	-1,3	-66,9

Джерело: розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Таким чином, ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» упродовж 2021-2023 років залишається прибутковим підприємством, що підтверджує результативність його господарської діяльності.

Наступним кроком є обчислення норми розподілу дивідендів за відповідною формулою. (2.1):

$$2022 \text{ рік: } K_{\text{нрд}} = \frac{1592,6}{74021} \times 100\% = 21,51\%;$$

$$2023 \text{ рік: } K_{\text{нрд}} = \frac{896,5}{31401} \times 100\% = 28,55\%.$$

Норма розподілу дивідендів у 2023 році зросла на 7,04% порівняно з попереднім роком і досягла 28,55%, що є нижчим за загальноприйняті європейські стандарти, де цей показник зазвичай коливається в межах 0,4-0,6. У зв'язку з цим така величина може бути недостатньо привабливою для

потенційних інвесторів.

При оцінюванні прибутковості важливо враховувати рух грошових коштів, оскільки цей показник слугує основою для визначення здатності підприємства акумулювати, ефективно використовувати грошові ресурси та своєчасно реагувати на фінансові потреби. Високий прибуток не завжди означає достатній рівень ліквідності, адже компанія може мати прибуток, але водночас стикатися з нестачею готівки. Звіт про рух грошових коштів дозволяє виявити як надлишок, так і дефіцит коштів.

Аналіз руху грошових коштів ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 роки наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
Чистий рух грошових коштів за звітний період:	-157	8300	45133	+36833	+8457
чистий рух коштів від операційної діяльності	126008	-84775	157709	+242484	-210783
чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-76515	-120834	-76080	-44754	-44319
чистий рух коштів від фінансової діяльності	-49650	213909	-36496	-250405	+263559

Джерело: розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Аналіз фінансових даних за 2021-2023 роки засвідчує сталу позитивну динаміку чистого руху грошових коштів, що сприяло покращенню загального фінансового стану підприємства. На кінець 2023 року залишок грошових коштів становив 57 602 тис. грн, що на 47 420 тис. грн більше порівняно з кінцем 2022 року та на 57 565 тис. грн більше за початковий рівень аналізованого періоду. Такий приріст є свідченням зміцнення платоспроможності підприємства, що дозволяє йому оперативного реагувати на зміни зовнішніх умов.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Один із визначальних чинників зростання прибутковості підприємства полягає у формуванні ефективного механізму управління фінансами. В умовах швидкоплинних змін у зовнішньому середовищі та зростаючої конкуренції, управління фінансовими ресурсами вимагає комплексного підходу, який враховує потенціал підприємства, його стратегічні переваги, рівень активності та впровадження сучасних технологічних рішень. Досягти високої результативності у сфері фінансового менеджменту можливо шляхом цілеспрямованої модернізації методів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів на основі наукових підходів.

Упровадження системи фінансового моніторингу повинно базуватися на використанні новітніх технологій та аналітичних інструментів, що дає змогу фінансовим службам оперативно формувати необхідну інформацію для ухвалення управлінських рішень. Одним із важливих напрямів удосконалення фінансового менеджменту виступає цифровізація фінансових процесів, зокрема впровадження ІТ-рішень у систему управління фінансовими потоками. Це дозволяє підвищити точність і швидкість обробки даних, а також удосконалити механізми контролю та використання ресурсів.

Під час формування ефективної системи фінансового управління слід враховувати сукупність чинників, які впливають на структуру та розподіл фінансових ресурсів. Ці фактори умовно поділяються на внутрішні, що залежать від внутрішньої діяльності підприємства, та зовнішні, пов'язані з макроекономічною ситуацією, регуляторним середовищем і ринковими умовами (рис. 3.1).

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів доцільно виділити два основні підходи:

1. Оптимізація інформаційної бази – полягає у глибокому аналізі

фінансових показників, оцінці ефективності управління ресурсами та формуванні достовірних даних для ухвалення рішень, що створює підґрунтя для об'єктивного визначення фінансового стану підприємства.

2. Оновлення системи розрахунків фінансових показників – передбачає адаптацію ключових індикаторів, таких як рентабельність, платоспроможність і фінансова стійкість, до актуальних умов господарювання, що дає змогу точніше оцінити динаміку розвитку підприємства та рівень його стабільності.

Рис. 3.1 Чинники впливу на формування і використання фінансів підприємства

Джерело: власні дослідження автора

Для досягнення стратегічних цілей у сфері фінансового управління доцільно застосовувати системний підхід, який забезпечує всебічне врахування впливових чинників, прийняття обґрунтованих управлінських рішень та раціональний розподіл фінансових ресурсів.

Системний підхід дозволяє сформувавши цілісну стратегію управління фінансами, яка враховує як типові умови функціонування підприємства, так і сценарії дій у нестабільних або кризових ситуаціях. До основних заходів, які охоплює такий підхід, належать:

- 1) постійний моніторинг фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення потенційних загроз;
- 2) регулярна оцінка можливостей подолання фінансових ризиків;
- 3) формування комплексу превентивних заходів щодо стабілізації фінансової ситуації;
- 4) аналіз ефективності запланованих дій для мінімізації негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

На основі проведеного аналізу розроблено етапну модель підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, яка включає:

- I. Ідентифікація проблемної ситуації;
- II. Збір релевантної інформації;
- III. Визначення критеріїв ефективності;
- IV. Розробка фінансової стратегії;
- V. Реалізація системи управління фінансами;
- VI. Оцінювання результатів впровадження стратегії.

Кожен із зазначених етапів створює можливість для подолання фінансової нестабільності. Важливо при цьому проводити аналіз поточного фінансового стану підприємства, вивчати ринкове середовище та конкурентну ситуацію, що сприятиме прийняттю раціональних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності.

Попри наявний досвід впровадження антикризового фінансового управління на підприємствах України, зазначена сфера перебуває на етапі становлення. Досягнення реальних результатів потребує теоретичного обґрунтування підходів до антикризового менеджменту та впровадження інтегрованої системи методів і механізмів управління.

Таким чином, ефективна система управління фінансами має базуватись на

тісному взаємозв'язку між логічною структурою управління фінансовими ресурсами та основними концепціями, інструментами й підходами (рис. 3.2).

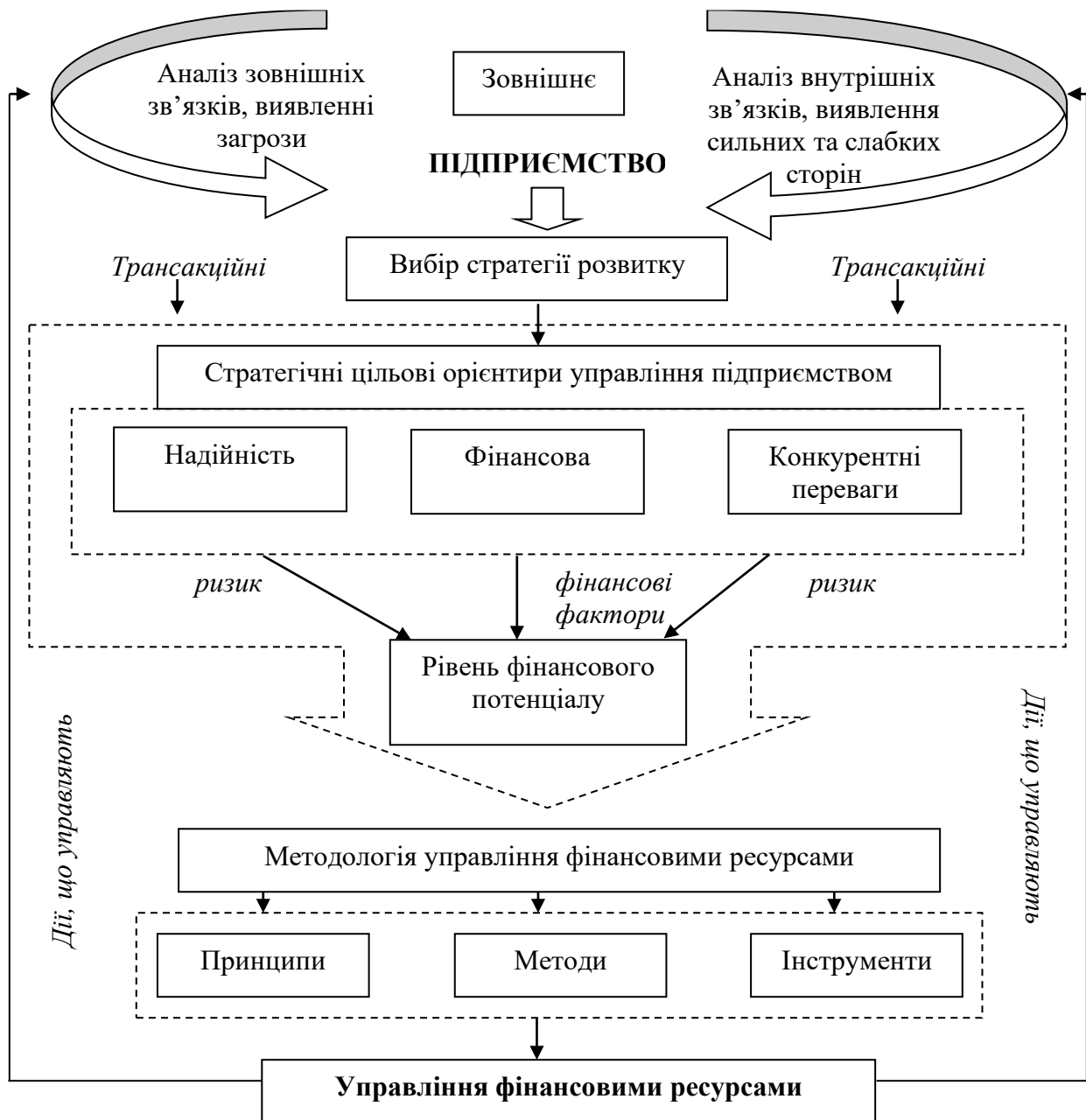

Рис. 3.2 Модель управління фінансами підприємства

Джерело: власні дослідження автора

Підвищити ефективність використання фінансових ресурсів можливо шляхом оптимізації оборотності активів і покращення рентабельності. Досягти цього можна завдяки скороченню тривалості обороту активів одночасно зі

зменшенням витрат, що сприятиме зростанню прибутковості. Такий підхід дозволяє не лише зміцнити фінансову стабільність підприємства, але й покращити його конкурентні позиції на ринку.

Ефективність фінансового управління значною мірою залежить від структури капіталу, яка здатна як забезпечити позитивні результати діяльності, так і стати бар'єром для її розвитку. Формування капіталу впливає на основні показники: рентабельність, прибутковість, ділову активність і оборотність.

Під час аналізу були виявлені окремі проблемні аспекти фінансової діяльності підприємства. Зокрема, на балансі наявні морально застарілі активи, що негативно впливають на показники ефективності використання активів і їх оборотність. Також зафіксовано наявність земельних ділянок з інфраструктурою, які використовуються частково, лише незначна частка основних засобів здається в оренду. Виробничі потужності на момент аналізу були практично не задіяні, що знижує загальну ефективність використання ресурсів.

Для покращення фінансового стану доцільно розробити стратегію оновлення активів, переглянути структуру капіталу та активізувати використання внутрішніх ресурсів, зокрема через ефективне залучення вільних земельних ділянок і інфраструктури з метою отримання додаткового доходу.

Окрему увагу підприємству слід приділити управлінню майном. Якщо певна частина активів не залучена до основної діяльності, їх доцільно здавати в оренду. Це сприятиме підвищенню оборотності дебіторської заборгованості та генеруванню додаткових надходжень.

В контексті управління фінансовими ресурсами доцільно впроваджувати сучасні методи, зокрема:

- методи нарощування власного капіталу;
- підходи до підвищення позичкових ресурсів;
- методи вдосконалення структури активів.

Зважаючи на поточну економічну та політичну ситуацію в країні, модель фінансового управління, особливо в частині грошових потоків, повинна бути

орієнтована на досягнення як загальних, так і спеціалізованих цілей, серед яких:

- забезпечення повного або часткового фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- підтримка належного рівня платоспроможності та ліквідності;
- оптимізація інвестиційних потоків, з урахуванням того, що вихідний потік знижує вартість підприємства, а ефективне управління ним дозволяє компенсувати це в майбутньому;
- узгодження управління грошовими потоками з операційними потребами, включно з управлінням обіговим капіталом і прибутком;
- організація фінансових потоків з метою оптимізації капіталу та зменшення середньозваженої вартості фінансування;
- раціональне використання грошових коштів як обмеженого ресурсу;
- балансування між створенням резервів ліквідності та альтернативним застосуванням фінансових ресурсів;
- мінімізація витрат, пов'язаних з управлінням грошовими потоками.

Запропонований підхід дозволяє зберігати фінансову стійкість навіть у нестабільному середовищі та забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів підприємства.

Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами має базуватись на оцінці результативності їх використання. Для цього необхідним є своєчасний аналіз фінансової звітності як у межах поточного моніторингу, так і на підставі підсумкових річних показників. Це дозволяє виявляти чинники, що прямо або опосередковано впливають на формування та розподіл фінансових ресурсів, визначати потенційні резерви їх зростання, а також формувати фінансову стратегію та плани, орієнтовані на розвиток існуючих напрямів і створення нових сфер діяльності підприємства.

Важливо наголосити на значущості ефективної фінансової стратегії, адже стратегічне управління фінансовими ресурсами є важливим елементом функціонального управління. Така стратегія має враховувати прогнози та вплив

як внутрішнього, так і зовнішнього фінансового середовища, а також забезпечувати оптимальне використання наявних фінансових ресурсів. При цьому варто враховувати два основоположні принципи формування фінансової стратегії: по-перше, вона повинна бути спрямована на зростання вартості бізнесу для його власників; по-друге, центральним компонентом фінансової стратегії є управління фінансами, що передбачає баланс інтересів власників і систему мотивації менеджменту [3, с. 30].

З огляду на зазначене, ефективне вдосконалення управління фінансовими ресурсами доцільно здійснювати через впровадження таких заходів:

1. Чітке формулювання цілей і завдань управління фінансовими ресурсами з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

2. Системний моніторинг змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі для своєчасного виявлення проблем і мінімізації ризиків у фінансовій сфері.

3. Використання професійного досвіду фахівців у сфері фінансового менеджменту, зокрема у виявленні первинної інформації, встановленні критеріїв ефективності й пошуку альтернатив для розв'язання проблемних ситуацій.

4. Порівняльна оцінка альтернативних управлінських рішень з подальшим вибором оптимального варіанта.

5. Здійснення безперервного контролю за реалізацією прийнятих рішень.

6. Аналіз ефективності реалізованих рішень з урахуванням можливих коригувань і подальше використання отриманих результатів у процесі стратегічного планування.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах ведення бізнесу фінансові ресурси є одним із основних чинників, що визначають рівень конкурентоспроможності, ефективність функціонування та стабільність підприємств. Кваліфікаційна робота була присвячена теоретико-прикладному аналізу системи управління фінансовими ресурсами підприємства, а саме ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат». У процесі дослідження досягнуто поставлену мету та реалізовано відповідні завдання.

З теоретичної точки зору, у роботі розкрито сутність фінансових ресурсів як сукупності власних, залучених і позичених коштів, що забезпечують безперервність функціонування підприємства та створення доданої вартості. Узагальнено основні підходи до класифікації, формування та ефективного використання фінансових ресурсів, розглянуто їх структуру та джерела надходження. Визначено, що ефективне управління фінансами потребує системного підходу, інтеграції сучасних технологій, використання фінансового моніторингу та розробки стратегічного бачення фінансового розвитку підприємства.

У практичному розділі проаналізовано діяльність ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 роки. Проведений аналіз показав, що підприємство загалом функціонує рентабельно, має високий рівень ліквідності та фінансової стійкості. Зокрема, спостерігалось зростання чистого доходу від реалізації, валового прибутку, показників ліквідності, а також активізація інвестиційної діяльності. Водночас були виявлені й окремі проблеми, зокрема зниження чистого прибутку в окремі роки, наявність неефективно використаних активів та застарілого обладнання.

Детальний аналіз фінансової звітності підприємства засвідчив позитивну динаміку зростання обсягів продажів і власного капіталу. Разом з цим, спостерігалось підвищення собівартості продукції, що частково нівелювало приріст прибутку. Розраховані коефіцієнти фінансової автономії, ліквідності,

рентабельності та ділової активності свідчать про наявність потенціалу для подальшого розвитку та підвищення ефективності управління ресурсами.

У рамках дослідження було обґрунтовано необхідність формування фінансової стратегії підприємства, яка має враховувати зовнішні та внутрішні фактори впливу. Запропоновано низку заходів, спрямованих на вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами. До них віднесено: формування чітких цілей фінансового управління; постійний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища; підвищення кваліфікації фінансового персоналу; впровадження інформаційних технологій у процес прийняття рішень; орієнтацію на забезпечення платоспроможності, ліквідності та фінансової гнучкості.

На основі проведеного дослідження запропоновано конкретні напрямки оптимізації використання фінансових ресурсів: оновлення застарілих активів; активне використання резервних ресурсів, зокрема невикористаних земельних ділянок; зменшення виробничих витрат і підвищення оборотності капіталу. Значну увагу приділено можливостям підвищення ефективності управління грошовими потоками, що, у свою чергу, позитивно вплине на загальний фінансовий результат підприємства.

Таким чином, узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» володіє необхідними фінансовими ресурсами для забезпечення стабільного розвитку, однак потребує системної роботи над підвищенням ефективності їх використання. Запропоновані рекомендації можуть стати основою для розробки фінансової стратегії, спрямованої на забезпечення стійкого зростання підприємства, зміцнення його позицій на ринку та підвищення фінансової гнучкості в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб: Центр учбової літератури. 2018. 292 с.
2. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 5. С. 133-138.
3. Бланк І. А. Управління прибутком. 2-ге вид. Київ: Ніка-Центр, Ельга. 2002. 752 с.
4. Бортнікова М. Г., Черкова Ю. Л. Формування концептуальної моделі управління фінансовими ресурсами підприємства у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 10/1. С. 9-12.
5. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 778–783.
6. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57-63.
7. Бугас В. В., Коваль А. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 19. С. 32-34.
8. Вараксіна О. В., Перебийніс А. В. Управління фінансовими ресурсами як ключовий чинник формування конкурентоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 30. С. 28-31.
9. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник. Київ: НІОС. 2008. 416 с.
10. Васюник Т. І. Роль фінансових ресурсів у відтворенні основного капіталу // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23 (1). С. 47-50.
11. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів

підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14-21.

12. Гвоздей Н. І. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль: Економічна думка, 2018. Том 28. № 1. С. 216-221.

13. Глушко А. Д., Філіп М. Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 470-474.

14. Горідько О. В., Якимова В. І., Фоміних В. І. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств та їх оптимізація. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 282-286.

15. Григораш О. В., Таран Н. О., Жданова О. М. Формування фінансових ресурсів підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1072-1077.

16. Гуржий Т. О. Динаміка джерел і структури фінансових ресурсів домогосподарств. *Інтелект XXI*. 2018. № 4. С. 58-63.

17. Дмитришин М. В. Формування системи ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Вип. 11 (2). С. 131-138.

18. Добринь С. В. Організація системи управління фінансовими ресурсами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 38-40.

19. Дорохова Л. М., Недільська Л. В. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів с/г підприємств. *БізнесІнформ*. 2017. № 1. С. 241-246.

20. Дропа Я. Б. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах. *БізнесІнформ*. 2019. № 12. С. 169-175.

21. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42-45.

22. Забедюк М. С. Теоретичні засади фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Економічний форум*. 2016. № 3. С. 195-200.

23. Квасницька Р. С. Фінанси підприємств. URL: https://lubbook.org/book_281_glava_3_TEMA_1.2._Ponjattja

24. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. № 47. С. 277-283.

25. Кондратенко Н.О., Новікова М. М., Спасів Н. Я. Розвиток системи адаптивного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 78-84.

26. Котьякалова-Литвин І. В. Роль фінансових акселераторів у вдосконаленні управління фінансовим забезпеченням підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

27. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

28. Кравченко О. О., Сипко М. Ю. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах зростання невизначеності. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

29. Ксьодз С. М., Сапригіна О. В. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 612-614.

30. Кучменко В. О., Івченко Н. С. Формування механізму управління капіталом підприємства. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка*. 2017. Вип. 786. С. 76-82.

31. Ліснічук О. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства: теоретичний аспект. *Modern Economics*. 2018. № 11. С. 94-107. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V11\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V11(2018)-15).

32. Макух Т. О. Структурна схема формування моделі управління фінансовими ресурсами. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/229/219> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-5>.

33. Масюк Ю., Шкода А. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-27>

34. Матвеева Н. В., Первухін П. К. Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. *Наука й економіка*. 2019. Вип. 2. С. 17-21.

35. Махначова Н. М., Семенюк І. Ю., Дмитрієва Т. І. Теоретичні та методичні основи організації управління фінансовими ресурсами підприємства при здійсненні ЗЕД. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 719-723.

36. Меренкова Л. О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 80-83.

37. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків: Вид-во ХНЕУ. 2015. № 1. С. 8.

38. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

39. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

40. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

41. Роєнко К. В. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1285-1289.

42. Ромашко О. М., Бариляк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. №5. С. 180-184.

43. Савчук А., Стащук О. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану. *Діджиталізація науки як виклик сьогодення*: матеріали ІІІ Міжнар. студент. наук. конф., 18 листопада 2022 р., м. Яремче. С. 50-52.

44. Соляник Л. Г., Цуркан І. М., Сорокіна І. Р. Науково-методичні підходи до формування політики управління фінансовими ресурсами підприємства.

Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

45. Сайт ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

46. Томашевська А. В., Жук О. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах кризи. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18(1). С. 60-67.

47. Фоміних В.І., Безпалова Д.І., Довгопола А.Д. Аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. № 27 (2). С. 61-64.

48. Фоміних В. І., Горідько О. В., Якимова В. І. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств та їх оптимізація. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 282-286.

49. Фещенко О. П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 2. С. 229-236.

50. Хрущ Н. А., Доценко В. В. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. Т. 3. С. 274-277.

51. Шевченко В. О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств. *Європейські перспективи*. 2017. № 5. С. 126-133.

52. Щербань О. Д., Насібова О. В., Сухоруков Р. В. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 82-88.

53. Яременко В. Г., Салманов М. Н. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19. Ч. 3. С. 158-162.